

**Міністерство культури України
Харківська державна академія культури**

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Збірник наукових праць

За загальною редакцією В. М. Шейка

Засновано в 1993 р.

Випуск 42
(спецвипуск)

Частина 1

**Харків, ХДАК,
2013**

УДК [316.45/6:65.012.32](075.8)
ББК 71я54 + 85я54
К90

Засновник і видавець —
Харківська державна академія культури

Друкується за рішенням ученої ради
Харківської державної академії культури
(протокол №9 от 26.04.2013р.)

Затверджено постановою ВАК України від 27.05.2009 р. №1-05/2
як наукове фахове видання з культурології, мистецтвознавства

Редакційна колегія:

- В. М. Шейко, доктор історичних наук
(відповідальний редактор);
М. В. Дяченко, доктор філософських наук
(заступник відповідального редактора);
З. І. Алфьорова, доктор мистецтвознавства;
Ю. І. Лошков, доктор мистецтвознавства;
І. І. Польська, доктор мистецтвознавства;
Н. П. Осипова, доктор філософських наук;
В. М. Откидач, доктор мистецтвознавства;
Л. В. Стародубцева, доктор філософських наук;
О. Г. Стахевич, доктор мистецтвознавства;
О. І. Чепалов, доктор мистецтвознавства;
О. В. Шило, доктор мистецтвознавства;
В. В. Шкода, доктор філософських наук;
А. Т. Щедрін, доктор культурології;
І. Ю. Коновалова, кандидат мистецтвознавства
(відповідальний секретар)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації серія КВ № 13566-2540Р від 26.12.2007 р.

К90 Культура України. Вип. 42. У 2 ч. 4.1 : зб. наук. пр. / М-во
культури України, Харк. держ. акад. культури; за заг. ред.
В. М. Шейка. — Х. : ХДАК, 2013. — 186 с.

International Symposium on Education in Culture & Arts: program
of International Symposium, May 23-24, 2013 / Ministry of Culture
of Ukraine ; Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhSAC,
2013. — 186 p.

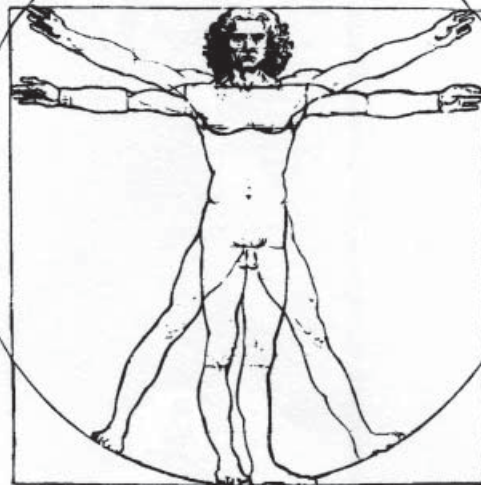
У збірнику опубліковано статті за результатами селекції доповідей Міжнарод-
ного симпозиуму з питань культурно-мистецької освіти.

Для науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, працівників культуроло-
гічної, мистецтвознавчої та художньо-творчої сфер діяльності.

УДК [316.45/6:65.012.32](075.8)
ББК 71я54 + 85я54

© Харківська державна академія культури, 2013

Handwritten text in a cursive script, likely a transcription or a note related to the drawing below.

*Зміст культурно-мистецької освіти,
її сучасний стан
та інноваційні тенденції розвитку*

Список літератури

1. Андрущенко В. П. Мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття / В. П. Андрущенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: Зб. наук. праць. — Вип. 1 (6). — К.: НПУ, 2004. — С. 3–7.
2. Класифікатор професій. ДК 003:2005: Прийнято та надано чинності наказом від 26 грудня 2005 р. № 375: На заміну ДК 003-95 / Держспоживстандарт України / С. Мельник (розроб.). — Офіц. вид. — К.: Соцінформ, 2005. — 615 с. — (Національний класифікатор України).
3. Проблеми мистецької освіти: Типологічні критерії та науково-методична розробка / О. І. Безгін, Г. Є. Бернадська, І. С. Кочарян, О. І. Дацко, О. Ю. Успенська / Інститут культурології Академії мистецтв України. — К.: КСПД Голосуй, 2008. — 400 с.
4. Рожок В. І. Музична освіта в Україні на межі століть: реалії, проблеми, перспективи / В. І. Рожок // Часопис національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського: Наук. журнал, 2009. — № 1(2). — С. 3–15.

УДК [378.016:008] (091)(477.81)

С. В. ВИТКАЛОВ, В. Г. ВИТКАЛОВ
S. V. VYTKALOV, V. H. VYTKALOV

З ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В РЕГІОНІ

FROM THE HISTORY OF THE CULTUROLOGICAL EDUCATION DEVELOPMENT IN WESTERN UKRAINE

Аналізується становлення культурологічної освіти на західноукраїнських теренах.

Ключові слова: культурологічна освіта, художнє життя, історичний розвиток.

Анализируется становление культурологического образования в Западной Украине.

Ключевые слова: культурологическое образование, художественная жизнь, историческое развитие.

The sources of becoming of culturological education are analyzed in Western Ukraine.

Key words: culturological education, artistic life, historical development.

Прогнозування сучасних культурно-мистецьких процесів неможливе без глибокого вивчення історії становлення різних форм освіти, сутності аматорства, участі різних соціально-демографічних груп у наявних типах художніх колективів, їх ролі в життєдіяльності населення та трансформації на певних історичних етапах розвитку держави. Адже лише знання суспільно-політичних

і соціокультурних обставин, у яких розгорталися ті чи інші види діяльності, причин їх виникнення, розквіту та згортання надає змоги не повторювати помилок своїх попередників у майбутньому.

У липні 1970 р. спільним рішенням Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР і Міністерства культури УРСР підписано Наказ про заснування в м. Рівному культурно-освітнього факультету Київського державного інституту культури ім. О. Є. Корнійчука. Його навчально-науковою базою став загальнонауковий факультет Київського університету ім. Т.Г.Шевченка. До початку 1979 р. факультет закінчило 1.312 осіб, розподілених переважно у сільську місцевість для поліпшення культурного обслуговування місцевого населення. Перші роки функціонування були достатньо складними, хоча факультет ефективно виконував покладені на нього функції і залишався привабливою освітньою структурою для молоді [2, 57–59].

1979 р. і став для Рівного знаковим — місцевий культурно-освітній факультет КДІК реорганізовувався в самостійний ВНЗ. Очолив заклад відомий київський науковець, доктор філософських наук, професор Віталій Феофанович Передерій, котрий мав професійний і організаторський досвід та, головне, вміння спілкування з культурно-мистецьким колективом, працюючи чималий час на посаді завідувача кафедри суспільних наук у Київській консерваторії ім. П.Чайковського та паралельно — професором Інституту театрального мистецтва ім. І.Карпенка-Карого.

У новому закладі, згідно з вищезазначеними Постановами, розпочали впровадження нових спеціальностей, зокрема «Народна художня творчість» (на факультеті культурно-освітньої роботи), в рамках якої функціонує чимало спеціалізацій: «керівник самодіяльного театрального колективу», «керівник самодіяльного оркестрового колективу (народні інструменти)», «керівник самодіяльного оркестрового колективу (духові інструменти)», «керівник самодіяльного хорового колективу» («народного хору», «академічного», «фольклорного ансамблю» тощо), «організатор-методист культурно-освітньої роботи») та навчальних дисциплін тощо. Згодом запроваджено навіть спеціалізації «Регент церковного хору» (на базі кафедри хорового диригування — «Академічний спів») та «Кобзарське мистецтво» (на базі кафедри народних інструментів, налагодивши співпрацю із Стрітівською кобзарською школою, що на Київщині).

У новому закладі навчання здійснювалося на двох факультетах — культурно-освітньої роботи та бібліотечному і, відповідно, на двох, ідентичних назві факультетів, спеціальностях. Заочне відділення об'єднувало студентів обох спеціальностей [5, с. 43]. У 1983 році контингент студентів інституту складав 1.661 осіб,

з яких 868 навчалося на денній і 793 — заочній формах [5, 43]. Крім випускників бібліотечного факультету, основний контингент інституту орієнтували на майбутню професійну діяльність не лише у сфері дозвілля, але й педагогічну (музичні школи, школи мистецтв, училища культури і, частково, — музичні училища). Це підтверджувалося й відповідною кваліфікацією, відзначеною у чинному дипломі.

Навчання в той час забезпечували співробітники 17 кафедр: історії та політекономії, філософії і наукового комунізму, літератури й історії мистецтв, іноземних мов, теорії і практики культурно-освітньої роботи, теорії та історії культури, народного хорового співу, хорового диригування, оркестрового диригування (народні інструменти), оркестрового диригування (духові інструменти), режисури, теорії музики, загального фортепіано, бібліотекознавства і бібліографознавства, медичної підготовки і цивільної оборони, фізичного виховання [5, с. 43].

У 1986 р. факультет культурно-освітньої роботи було поділено на два самостійні — музичної творчості (нині — музичного мистецтва) та художньо-педагогічний. Тоді ж відкрито нову спеціалізацію — «Хореографія» (сучасна, бальна, народна) і створено спеціальну кафедру, а на початку 90-х рр. додалася до вже існуючих й кафедра естрадної музики та шоу-бізнесу, започаткувавши новий напрям у художній практиці західноукраїнського регіону.

ВНЗ культурологічного спрямування (колишні інститути культури, ввійшовши до складу гуманітарних, гуманітарно-педагогічних чи ВНЗ іншого типу), збільшилися кількісно (якщо на території Західної України у 70 — початку 90-х років функціонував лише один інститут культури, то тепер такі структури є фактично в кожній області, отримали дозвіл здійснювати підготовку кадрів за напрямом «Мистецтво» і зрівнялися юридично в правах зі спеціалізованими мистецькими закладами, якими в попередню добу були консерваторії, театральні та художні інститути. Для мистецтва це стало безперечною втратою. Адже в переважній більшості таких факультетів кадровий склад формувався із випускників цих же закладів, тобто тих, що не мали фахової базової (мистецької) освіти, практики роботи в професійних колективах або власної практики підготовки професійних виконавців, отже, не мав він і юридичного права надавати диплом відповідного мистецького напрямку. Ці випускники не могли конкурувати на майбутньому ринку праці із випускниками згаданих вище консерваторій, театральних та інших художніх (спеціальних) вищих навчальних закладів. Однак визначальним чинником уже було інше.

У країні змінилася соціокультурна й політична ситуація. Зароджувалися так звані «ринкові» відносини, в яких виживало

лише мистецтво високого ґатунку. В республіку почав проникати новий вид культури — шоу-бізнес, який діяв за зовсім іншими (хоча й лише йому притаманними) законами, проте активно формував думку швидкого й високого заробітку, збагачення, часто ігноруючи або спеціально підкреслюючи практикою різноманітних відборів конкурсантів професійну освіту [3; 34-36]. А населення через невдалі економічні реформи поступово втрачало інтерес до будь-яких видів діяльності, які давали незначний прибуток. Усе це значною мірою торкнулося системи освіти, особливо її спеціальної (художньої) ланки.

Раніше (70-х — початку 80-х рр.) чимало абітурієнтів, котрі вступали до інститутів культури країни, були переважно випускниками музичних училищ, які не пройшли за конкурсом до консерваторій. У цих середніх спеціальних навчальних закладах система фахової підготовки базувалася на міцних музично-теоретичних традиціях і давала ґрунтовні знання та практичні навички для виконавства чи викладацької діяльності. Там концентрувалися поважні «інструментальні», «хорові» чи «вокальні» кадрові школи, як це було, приміром, у музичних училищах Києва, Умані, Львова й інших міст, передбачалася широка виконавська практика через постійні академічні концерти студентів, участь у конкурсах, художньому обслуговуванні різноманітних подій у місцях свого розташування.

До того ж, ці абітурієнти, зазвичай, ще до вступу до музичного училища, закінчували музичну школу в обсязі 5 (широкий набір спеціальностей з напрямку «народні, духові інструменти») або 7 (спеціальності «фортепіано», «струнні інструменти», випускники музично-теоретичного відділу) класів, що також часто брали участь у подібних мистецьких конкурсах. Музичні училища існували фактично в кожній області, а в окремих (Львівській, Черкаській) навіть по два, тоді як інститутів культури в Україні, як уже зазначалося, було лише два та один факультет у Рівному. Тож конкурси до цих інститутів були високими, принаймні такими, що надавали можливості відібрати достатню кількість обдарованих і добре мистецьки вишколених у численних академічних концертах та публічних виступах молодих людей. Вони й створювали потужне культурно-мистецьке підґрунтя, чи краще б сказати, культурне середовище для навчання студентської молоді як на теоретичному рівні, так і в художніх колективах цих закладів. А та невеличка кількість абітурієнтів, що вступала до інститутів культури на спеціальність «Народна художня творчість» (переважно на спеціалізації «Народний хор» та «Фольклорний ансамбль») і не мала базової середньої спеціальної освіти (випускники музичних шкіл, або особи без спеціальної підготовки, проте з добрими вокальними даними, яких було обмаль), нічого не визначали

в студентському середовищі і психологічно налаштовувалися на ґрунтовну власну підготовку в процесі навчання. Оскільки більшість випускників музичних училищ давала їм у цьому добрий приклад.

Головним негативним моментом в організації навчально-виховного процесу початку 90-х рр., на нашу думку, стало те, що в інститутах культури (і мистецтв) подібного спрямування поступово втрачалось те потужне культурно-мистецьке конкурентне середовище, що давало змогу молоді професійно формуватися не лише під час навчального процесу, а й позаурочний період, мати значну практичну підготовку у сфері дозвілля, адже фактично кожен студент старших курсів обов'язково керував аматорським художнім колективом у позанавчальний час, брав участь у його гастрольній діяльності, набував навичок організатора (пошук чи придбання сценічних костюмів, інструментів, партитур, розміщення учасників під час поїздок тощо). І це всіляко стимулювалося викладацьким складом кожного такого ВНЗ.

Від початку 90-х рр. по всій Україні вищі навчальні заклади будь-якого профілю почали засновувати майже в кожному районному центрі, поступово знищуючи здорову конкуренцію в молодіжному середовищі. До того ж, переважна більшість населення через невдалі економічні реформи почала різко втрачати рівень свого добробуту. Навчання здебільшого закладів базувалося на контрактній основі, витримати яку часто було не по кишені пересічному українцеві. Тому більшість абітурієнтів уже не прагнула навчатися в середній спеціальній ланці (4 роки), щоб згодом ще п'ять років продовжувати цю справу в її вищій формі. Це призвело до падіння престижу і спеціальних музичних закладів загалом, тим більше, інститутів культури. В інститути культури йшли вже лише ті, хто не обтяжував себе семирічним навчанням у музичній школі та чотирирічним — у музичному училищі (ця невеличка група без особливих проблем вступала до консерваторій — там теж було не все гаразд із конкурсом абітурієнтів). Тож основний контингент абітурієнтів інститутів культури від початку 90-х рр. — випускники середніх шкіл, що досить поверхово ознайомилися з художньою культурою в умовах шкіл-студій, мистецьких гуртків клубної мережі (самодіяльності) тощо [1, с. 104] і фактично не володіли музичним інструментом на необхідному для навчання у спеціальному ВНЗ рівні. Утім, навчальні плани інститутів культури й надалі «вдосконалювалися». Все більше вводилося нових дисциплін — переважно загальногуманітарного профілю — «Цивільна оборона», «Охорона праці в галузі», «Безпека життєдіяльності», «Ділова українська мова», «Сучасні концепції природознавства», «Етична екологія» тощо; інші ж — дублювали шкільні дисципліни («Історія України», «Іноземна

мова»), а загальна завантаженість студентів поступово зменшувалася за відповідними розпорядженнями профільного Міністерства освіти і науки, залишаючи обмаль часу для вивчення спеціальних (мистецьких) дисциплін.

Кращі представники викладацького корпусу колишніх художніх спеціальностей, опинившись у вкрай несприятливій ситуації (різке скорочення годин, відведених на індивідуальне вивчення мистецьких дисциплін, спеціальної освіти абітурієнт, відчутна різниця в нових економічних умовах у заробітній платі для осіб без відповідних наукових ступенів та вчених звань, а їх було чимало тощо), почали залишати ці заклади.

Обмаль абітурієнтів на вже суто мистецьких спеціальностях, особливо музичних («Народні інструменти», «Пісенно-хорове мистецтво»), не давала можливості налагодити повноцінний навчально-мистецький процес (адже студенти не знали фактично музичної абетки в обсязі музичної школи та музичного училища) й створити повноцінні художні колективи для їхньої власної творчої самореалізації.

Падіння «залізної завіси», Інтернет, широке міжнародне спілкування, поїздки за кордон тощо зробило свою справу. Послухати (та навіть і побачити) будь-який професійальний мистецький колектив перестало бути проблемою. А відтак відпало бажання в постійній праці в умовах самодіяльності, щоб досягти відповідного результату. Художній колектив перестав (переставав) виконувати свою функцію — художньої (до)освіти широкого загалу. Хоча в окремих випадках у навчальних закладах вдавалося створити та утримувати професійні навчальні художні колективи, утім, це були переважно вокально-хорові осередки, що не потребували особливих музично-теоретичних здібностей, знань, музичного інструментарію та технічного оснащення.

Та й мережа дозвілля, до якої планувався прихід цих випускників, на них уже не очікувала. По-перше, вони не мали базової (культурно-освітньої) освіти, так необхідної для роботи саме у сфері дозвілля; ці дисципліни були просто виведені із навчальних планів; а по-друге, вони (випускники) не могли нічого цікавого запропонувати і як виконавці, адже переважна їх більшість опановувала репертуар, який не давав їм змоги виступати на сцені солістом чи хоча б у складі інструментального гурту.

Очолювати мистецький колектив було їм теж складно, адже подібних навичок не можна було набути в умовах навчання у ВНЗ уже гуманітарного спрямування та без належної багаторічної практичної мистецької підготовки, про що вже йшлося вище. Однак окремі випускники, переважно амбітні молоді особи або ті, котрі не мали змоги за фінансового (або будь-якого іншого, переконливого) чинника вступати до столичних мистецьких закладів

і розуміли важливість наполегливої праці, все ж досягали достатньо високих мистецьких результатів і в умовах уже оновлених інститутів мистецтв, заснованих при гуманітарних, гуманітарно-педагогічних тощо ВНЗ. Адже бажання щось робити самому у населення й надалі залишалося. Хоча навіть у тій ситуації, що склалася, кращі умови в так званих інститутах мистецтв мала і має спеціалізація фольклорного спрямування із загального напрямку «Мистецтво», тобто та, студенти якої, при певній переорієнтації навчальних планів, змогли б бути справді корисними сучасній Україні. Йдеться про фахівців, здатних створити й підготувати до належного рівня фольклорний колектив, записати фольклорні чи будь-які інші зразки народної культури і відтворити їх у сценічному або автентичному варіанті.

Мають попит сьогодні також фахівці з організації масових (корпоративних) свят, різноманітних сімейних, родинних обрядів тощо. Їх охоче беруть до загальноосвітніх шкіл, середньої спеціальної освітньої ланки, адже саме школа сьогодні є важливим чинником відродження національної культури. Та й шоу-бізнес, який дедалі активніше заявляє про себе сьогодні, теж потребує своїх професіоналів.

Певною мірою галузь культури забезпечують сьогодні випускники спеціальності «Культурологія», спеціалізації «педагог-організатор культурно-дозвіллевої діяльності», однак їх кількість у загальному контексті фахової підготовки інститутів мистецтв є незначною (7-10 осіб щороку). Утім, навіть при такій кількості в академічних групах переважна їх більшість охоче працевлаштовується в систему освіти (загальноосвітні школи, ліцеї, середня спеціальна ланка), оскільки там є відповідна посада заступника директора з позашкільної роботи й організувати вільний час школяра сьогодні знову вкрай актуально та значно легше, ніж в умовах напівзруйнованого культурно українського села (крім того, дисципліна «Художня культура», що тривалий час існує в навчальних планах загальноосвітньої школи, частково забезпечується теж випускниками цієї спеціальності). Тож розширення ліцензованого прийому на зазначену вище спеціальність певною мірою допомогло б у вирішенні цього питання. Проте ці кадри готують, радше, як організаторів-методистів. Їх безпосереднє призначення — методична діяльність в управліннях (райвідділах) культури та туризму, центрах народної творчості тощо, а не робота з художнім колективом. А в багатьох ВНЗ (де є інститути мистецтв як структурні підрозділи), у рамках спеціальності «Культурологія» ця спеціалізація взагалі оминається навчальним закладом, зосереджуючись лише на підготовці «викладача теорії та історії культури», журналіста тощо.

І суттєве підвищення сьогодні заробітної плати клубним працівникам веде автоматично до підвищення якості професійної діяльності. Клуби фактично ледь функціонують, оскільки не мають відповідного притоку сучасних творчих сил, підготовлених уже на новій базі. Таким чином, пошук «власного обличчя» в підготовці фахівців, здатних зважати на потреби ринку праці, забезпечить, на нашу думку, і самим структурним підрозділам, що залишилися від колишніх інститутів культури, і їх випускникам подальше творче і яскраве життя. Інакше кажучи, трансформація інститутів культури виявилася найпомітнішою саме у сфері вільного часу. Відчутного удару цей крок завдав сфері дозвілля, для якої вже не готували фахівців у ВНЗ. Випускники училищ культури для здобуття вищого рівня освіти повинні були обирати інші спеціальності, куди їх могли б приймати без особливих проблем. Тож сфера дозвілля вже на початку свого становлення ставала неперспективною. До культурно-освітньої сфери (нині її називають винятково сферою дозвілля) йшли лише поодинокі люди, які, зазвичай, не знаходили собі іншого застосування, або фанати. І сфера дозвілля почала занепадати.

В окремих регіонах (Рівненщина, Волинь, Тернопільщина) ситуація сьогодні не зовсім критична лише завдячуючи керівникам місцевих управлінь культури та туризму, що мають місцеве походження, а отже, добре знають культурні традиції, тотожну освіту, значний досвід роботи і справді переймаються проблемами галузі, розуміючи її глибинну суть. А люди без спеціальної освіти нині, особи, що не набули відповідних професійних навичок роботи у сфері культури, люди, в принципі малоцікаві пересічному загалові, не можуть запропонувати оригінальних програм діяльності установ, які б зробили наші заклади культури привабливими для сучасної молоді людини, котра живе в перенасиченому культурними й інформаційними благами, часто сумнівної якості, суспільстві і відчуває брак коштів не лише для занять у сфері дозвілля, але й для задоволення своїх елементарних побутових потреб. Однак позитивним моментом для сфери слід вважати і згадане вже підвищення заробітної плати працівникам галузі, що певною мірою вплинуло на престиж професії, заохотило прихід до неї молоді, принаймні кількісний склад абітурієнтів у Рівненському інституті мистецтв РДГУ на відповідній спеціалізації це переконливо підтверджує.

Сучасне життя пропонує певні шляхи вирішення окремих проблем галузі, зокрема й кадрових, через систему підвищення кваліфікації працівників.

В Україні кінця 70-початку 80-х рр. навіть за наявності трьох інститутів культури (Харків, Київ, Рівне) та однієї філії КДІК у Миколаєві, що достатньою мірою забезпечували галузь

фахівцями, зважаючи на швидке старіння інформації і необхідність її постійного поповнення, — оновлення фахового рівня працівників галузі здійснював Київський інститут підвищення кваліфікації працівників культури, трансформований згодом (1998 р.) у Національну академію керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККіМ, 2009 р.), де перепідготовка здійснювалася на двох рівнях — Інститут післядипломної освіти підвищує кваліфікацію керівних кадрів і державних службовців галузі культури в межах України, а відокремлені структурні підрозділи здійснюють підвищення кваліфікації спеціалістів та керівників галузі в межах певних регіонів. Це надавало можливості диференційовано підійти до організації навчального процесу, зважати на місцеві умови, ефективно витратити державні кошти на стимулювання праці працівників галузі.

У Рівному згідно з наказом №14 від 8.01.1988 р. Міністерства культури УРСР на базі обласних курсів підвищення кваліфікації працівників галузі культури і мистецтв створено факультет НАКККіМ. Його діяльність спрямовувалася на забезпечення підвищення кваліфікації спеціалістів галузі семи областей західного регіону України, а саме: Рівненської, Волинської, Хмельницької, Тернопільської, Закарпатської, Львівської та Івано-Франківської. У 1988-1998 рр. факультет діяв як відокремлений структурний підрозділ Інституту підвищення кваліфікації працівників культури (згодом — НАКККіМ).

Нині Рівненський факультет, залишаючись структурним підрозділом НАКККіМ (та кадровим — із художніх кафедр РДГУ), є єдиним ВНЗ у Рівненській області та й західному регіоні України загалом, що надає освітні послуги в системі підвищенні кваліфікації працівників галузі. Щороку підвищення кваліфікації здійснюють понад 500 слухачів. Усе фінансування відбувається на бюджетні надходження із Міністерства культури і туризму України. Моніторинг рівня професійної компетенції працівників галузі західного регіону засвідчує нинішню недостатню забезпеченість галузі фахівцями відповідного рівня кваліфікації. Зокрема, на Рівненщині з 3.884 працівників закладів культури та початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів вищу освіту за фахом, яка тлумачиться керівниками галузі досить широко, мають лише 1.530 осіб (39,4%), середню спеціальну — 1659 (49%), навчаються заочно 286 (7,4%) осіб. Переважна більшість фахівців мають вік від 28 до 55 років — 2885 осіб (74,3%), пенсійного віку — 483 (12,4%); у віці до 28 років — 516 осіб (13,3%), що свідчить про необхідність оновлення кадрів, постійного підвищення їх фахового рівня [4].

Із метою забезпечення системного підходу в підвищенні кваліфікації працівників галузі культури і мистецтв розроблено

цільову комплексну програму, основою якої є реальна кількісна потреба в підвищенні кваліфікації працівників галузі на 2009-2013 рр.

Однією з форм підвищення кваліфікації працівників культури, що успішно реалізується в області, є творчі лабораторії. Зокрема, лише у 2008 р. ОЦНТ спільно з Рівненським факультетом НАК-ККіМ проведено творчі лабораторії майстрів вишивки та керівників фольклорних гуртів «Проблеми збереження, стан і перспективи розвитку дитячого фольклору Рівненщини», «Танцювальні майстерні» (для керівників хореографічних колективів області) та подібні заходи для режисерів аматорських театральних колективів Рівненщини під загальною назвою «Режисерський задум як ідейно-образне бачення вистави». Їх ефект виявився значним: оскільки фактично в усіх цих заходах беруть участь не лише фахівці-практики, науковці Рівного, але й студенти інституту мистецтв РДГУ, які саме таким чином опановують мистецьку практику спільно із фахівцями їх майбутньої можливої сфери професійної діяльності. Вони (студенти) демонструють своє бачення проблем та способи вирішення в сучасних умовах. І саме такі заходи хоча б частково компенсують відсутність сучасної мережі підвищення кваліфікації, брак сталої фахової підготовки в керівників аматорської творчості в області, про яку йшлося вище. Подібна практика в сучасних умовах не є достатньо ефективною, проте за повної відсутності мережі вищої спеціальної культурологічної освіти залишається конче необхідним засобом для функціонування галузі, принаймні її збереження до кращих часів.

Сьогодні художні спеціальності колишнього інституту культури розвиваються в складі вже інших освітніх структур Рівненського державного гуманітарного університету. Дещо подібне відбувається і з мистецькими спеціальностями решти інститутів мистецтв регіону, як і України загалом, що функціонують при багатьох ВНЗ. Проте їх подальша структуризація і економічна доцільність цілком залежать як від держави, в особі двох профільних міністерств (культури та освіти і науки), місцевих органів влади, які певною мірою можуть забезпечити їх випускникам місця творчої самореалізації, так і від керівників та професорсько-викладацького складу цих закладів, який, при відповідній переорієнтації навчальних планів і програм, зміг би забезпечити потрібність й високу конкурентоспроможність на ринку праці.

Список літератури

1. Виткалов В. Г. Культурний чинник як фактор духовного становлення молоді (на прикладі аналізу сфери дозвілля та системи вищої спеціальної освіти) / В. Г. Виткалов // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Вип. 11. — Рівне: РДГУ, 2006. — С. 96–107.

2. Динаміка підготовки фахівців (за спеціальностями) інституту культури за період 1979–1998 років // Там само. — С. 57–59.
3. О мерах по улучшению культурного обслуживания сельского населения: Пост. ЦК КПСС и Совета Министров СССР — 07.02.1978 г. — №63 // Правда, 1978. — 7 февр.
4. Поточний архів Рівненського факультету НАКККіМ за 2008 рік та Основні статистичні показники діяльності галузі культури і туризму Рівненської області за 2008 рік. — Рівне, 2009. — 19 с.
5. Ясьмо В.Д. Кузня кадрів культури і мистецтв західного регіону України // Творчістю окрилені. Рівненському державному інституту культури — 20 років / В.Д. Ясьмо. — Рівне: Волинські обереги, 1999. — С. 37–59.

УДК [130.2:001] (477)

О. В. КРАВЧЕНКО
O. V. KRAVCHENKO

КУЛЬТУРОЛОГІЯ У ВИМІРАХ ТРАДИЦІЙ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

CULTURAL STUDIES IN THE DIMENSIONS OF ACADEMIC CULTURE TRADITIONS

Аналізуються проблеми ідентифікації культурології в контексті змін в академічній культурі України.

Ключові слова: культурологія, академічна культура, етос науки, наукова парадигма, культурологічна освіта.

Анализируются проблемы идентификации культурологии в контексте изменений в академической культуре Украины.

Ключевые слова: культурология, академическая культура, этос науки, научная парадигма, культурологическое образование.

The article analyses the problems of cultural studies identification in the context of changes in the academic culture of Ukraine.

Key words: cultural studies, academic culture, ethos of science, scientific paradigm, culturological education.

У сучасному освітньо-науковому дискурсі культурологія є достатньо суперечливою. З одного боку, вона визначає методологічні обрії соціально-гуманітарного знання. З іншого, усвідомлюється як спадкоємиця академічного андеграунду останніх радянських десятиліть. Водночас дискусії щодо дисциплінарної ідентифікації культурології стають приводом для переосмислення змін у соціально-гуманітарних науках загалом. Одним з недооцінених аспектів цієї динаміки є специфіка сучасної академічної культури України.

Поняття «академічна культура» покликане виявити ті особливості існуючих освітньо-наукових систем, які дозволяють

НАШІ АВТОРИ

- Богданова-Борденюк І. В.** здобувач НАКККіМ
- Виткалов В. Г.** канд. пед. наук, проф., зав. кафедри культурології РДГУ
- Виткалов С. В.** канд. мистецтвознав., ст. викл. РДГУ
- Восводін О. П.** д-р філос. наук, проф., зав. кафедри філософії культури та культурології Ін-ту філософії та психології Східно-українського нац. ун-ту ім. В. Даля
- Волков С. М.** д-р культурології, учений секретар Ін-ту культурології Нац. академії мистецтв
- Гаврюшенко О. А.** канд. іст. наук, доц. ХДАК, декан ф-ту культурології
- Гофланд Дж. (Hofland, John)** проф., директор програм театральної освіти Коледжу мистецтв Ун-ту Гонзага (М. Спокан, штат Вашингтон, США)
- Димченко М. В.** канд. культурології, проф. Тираспольського міжрегіонального ун-ту, директор Центру дослідження культурно-історичної та духовної спадщини
- Дмитренко Т. О.** д-р пед. наук, проф. Херсонського держ. ун-ту
- Донченко Н. П.** проф. Київського нац. ун-ту культури і мистецтв, засл. діяч мистецтв України
- Дячук В. П.** канд. культурології, доц. Київського нац. ун-ту культури і мистецтв, засл. працівник культури України
- Ельбесгаузен Ханс (Elbeshausen, Hans)** проф. Королівської школи бібліотекознавства та інформатики Копенгагенського ун-ту (Данія)
- Желтоног А. М.** проф. ун-ту Курасікі Сакуйю (Японія)
- Каністратенко М. М.** канд. іст. наук, проф., перший проректор ХДАК, засл. працівник культури України
- Коваленко Є. І.** аспірант ІМФЕ ім. М.Т.Рильського НАНУ

- Колос Т. М.** головний спеціаліст Відділу аналізу і прогнозування діяльності навчальних закладів Міністерства культури України
- Кравченко О. В.** д-р культурології, доц. ХДАК
- Мірошниченко В. С.** канд. культурології, викл. ХДАК
- Овчарук О. В.** канд. пед. наук, доц., проф., учений секретар спеціалізованої вченої ради Нац. академії керівних кадрів культури і мистецтв
- Савчин Л. М.** канд. іст. наук, проф. Рівненського держ. гуманітарного ун-ту
- Сведлоу А.**
(Svedlow, Andrew J.) проф., декан коледжу виконавських і візуальних мистецтв Ун-ту Північного Колорадо (США)
- Сімейкіна Н. М.** канд. філол. наук, доц. ХДАК
- Частник О. С.** канд. мистецтвознав., доц. Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»
- Частник С. В.** канд. філол. наук, доц., зав. кафедри іноземних мов ХДАК
- Шевченко В. І.** д-р філос. наук, директор Науково-дослідного центру проблем гуманітарної стандартизації і фахової термінології
- Шейко В. М.** д-р іст. наук, проф., зав. кафедри культурології та медіа-комунікацій, ректор ХДАК, член-кореспондент Національної академії мистецтв України, засл. діяч мистецтв України, президент Української асоціації культурологів, голова Науково-методичної комісії з культури Міністерства освіти і науки України, дійсний член Міжнародної академії інформатизації при ООН
- Шершньова Т. В.** канд. психол. наук, доц. Білоруського держ. ун-ту культури та мистецтв

ЗМІСТ

<i>В. М. Шейко (V. M. Sheyko), М. М. Каністратенко (M. M. Kanistratenko)</i> Вища культурно-мистецька освіта України: проблеми та перспективи (Higher education in the sphere of culture and art in Ukraine: problems and perspectives)	11
<i>Т. М. Колос (T. M. Kolos)</i> Особливості законодавчого та нормативно-правового забезпечення початкової мистецької освіти в Україні на сучасному етапі (Features of the legal and regulatory basis for primary artistic education in Ukraine at present).	21
<i>С. М. Волков (S. M. Volkov)</i> Професійне мистецтво й мистецька освіта: точки перетину, орієнтири розвитку (Professional art and artistic education: points of contact, guiding lines of development)	30
<i>О. В. Овчарук (O. V. Ovcharuk)</i> Інновація як стратегія розвитку сучасної культурно- мистецької освіти (Innovation as a strategy of modern culture-art education)	42
<i>С. В. Виткалов (S. V. Vytkalov), В. Г. Виткалов (V. H. Vytkalov)</i> З історії становлення культурологічної освіти в регіоні (From the history of the culturological education development in western Ukraine)	49
<i>О. В. Кравченко (O. V. Kravchenko)</i> Культурологія у вимірах традицій академічної культури (Cultural studies in the dimensions of academic culture traditions)	59
<i>В. І. Шевченко (V. I. Shevchenko), І. В. Богданова-Борденюк (I. V. Bogdanov-Bordenyuk)</i> Нагальні проблеми гуманітарної стандартизації (нормалізації) та термінологізації у сфері культурно-мистецької освіти (Urgent humanitarian problems standardization (normalization) and in terminologization kulturovo-art education)	70
<i>В. С. Мірошніченко (V. S. Miroshnichenko)</i> Культурологія всеєдності та синергійна антропологія: альтернативи міждисциплінарності (Culturology of allunity and sinergetic anthropology as an alternative of interdisciplinarity)	80

Т. О. Дмитренко (T. Dnitrenko) Особливості підготовки магістрів з менеджменту соціокультурної діяльності: парадигмальний аналіз (Special features of training of holders of the management of social-cultural activity: paradigm analysis)	88
О. А. Гаврюшенко (O. A. Havriushenko) Концепція магістерської програми зі спеціальності «медіа-комунікації» в ХДАК (Concept of master programme of «media communications» specialty)	97
Ханс Ельбесгаузен (Hans Elbeshausen) Викладання культурології в Данії (Synopsis about culturology/cultural studies in Denmark)	103
О. С. Частник (O. S. Chastnyk), А. Сведлоу (A. Svedlow) Educating arts managers at american universities (Підготовка арт-менеджерів в американських університетах)	110
Дж. Гофланд (John Hofland), С. В. Частник (S. V. Chastnyk) Theatre education at Gonzaga university (USA) and the prospects of its cooperation with khsac (Театральна освіта в університеті Гонзага (США) і перспективи співпраці з ХДАК)	118
Н. П. Донченко (N. P. Donchenko), В. П. Дячук (V. P. Diachuk) Основні принципи професійної підготовки режисера як майстра сценічного мистецтва (The basic principles of professional training of the director as the performing art master)	123
Л. Савчин (L. Savchyn) Мистецтво як основа художньо-естетичного чинника потреб молоді (Art as a basis for artistic and aesthetic satisfaction of the needs of youth)	131
Т. В. Шершніова (T. V. Shershniova) Психологическое содержание систематизации понятий в процессе профессиональной подготовки кадров для сферы культуры и искусства (The psychological content of systematization of concepts of process of vocational training of shots for the culture and art sphere)	139
Н. Н. Семейкина (N. N. Siemeukina) О преподавании «истории мировой литературы» в вузах культуры (About teaching «history of world literature» at the universities of culture of Ukraine)	148

Н. В. Дымченко (N. V. Dimchenko)

Поликультурный сегмент в системе культурно-искусствоведческого образования в Приднестровье: истоки, особенности, реалии (Multicultural segment in the system of artistic education in Pridnestrov'e: sources, features, realities) 156

А. Н. Желтоног (A. N. Zeltonoh)

«Японское фортепиано»: взгляд на музыкальное образование в Японии («Japanese piano»: a look at the music education in Japan) 162

Є. І. Коваленко (Y. I. Kovalenko)

Особливості уроків класичного танцю в Національній опері України (Peculiarities of the lessons of classsc dance in the National opera of Ukraine) 171

Наші автори 181

Наукове видання

Культура України

Збірник наукових праць

Випуск 42
(спецвипуск)
Частина 1

Редактори:
Л. Ф. Торбовська,
А. Г. Лисенко,
О. О. Яіцький

Художній редактор
І. Г. Колесник

Комп'ютерна верстка
С. В. Яшиш

Підписано до друку 15.05.2013. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 10,46. Обл.-вид. арк. 18,07.
Наклад 500 пр. Зам. №

Адреса редакції і видавця:
ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК